

SUNDOMIN KESKUSTA

KULTTUURIYMPÄRISTÖN INVENTOINTI

Kaava-alueen rajat
merkattu punaisella.
Sininen sävy esittää
karkeasti Sundomin
asuttamisen aikaisen
salmen.

Sisältö	
Johdanto	3
1. TAUSTATIEDOT	4
1.1. Alueen rajat	4
1.2. Aikaisemmat selvitykset	4
1.3. Kaavatilanne	4
2. KAAVA-ALUEEN KULTTUURIMAISEMA	4
2.1. Alueen kulttuurimaiseman luonnehdinta	5
2.2. Kulttuurimaiseman huomioiminen kaavoituksessa	7
3. KAAVA-ALUEEN RAKENNUSPERINTÖ	8
3.1 Sundomin kansakoulun pihapiiri	8
3.1.1. ”Nyskolan” ja 1800-luvun koulun ulkorakennus	8
3.1.1.1. Historia	9
3.1.1.2. Säilyneisyys	11
3.1.1.3. Arvottaminen	12
3.1.1.4. Suojelusuositus	13
3.2. Sosiaalitoimen rakennus, ent. Sulvan osuuskaupan talo	13
3.2.1. Säilyneisyys	15
3.2.2. Arvottaminen	15
3.2.3. Suojelusuositus	15
4. LISÄSELVITYSTEN TARVE	15
5. SUOJELUKAAVIO	17
Lähteet	17

Johdanto

Kulttuuriympäristö on syntynyt ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Kaiken ympäristön kehittämisen, vaalimisen ja hoidon pohjaksi tarvitaan tietoa olemassa olevasta ympäristöstä ja sen peruselementeistä.

Käsillä oleva inventointi on laadittu Vaasan kaupungin kaavoitusosastolle Sundomin keskustan kaavoitustyön tueksi.

Sundomin kylä on Vaasan kaupungin alueen parhaiten säilynyt yhtenäinen 1700- ja 1800-luvun talonpoikais- ja kalastuskulttuuria ilmentävä pohjalainen rannikkokylä. Aluekokonaisuutena sen kulttuurihistorialliset arvot ovat erittäin korkeat, sekä maakunnallisella, että paikallisella tasolla. Kylän kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne on myös asukkaiden selvästi arvostama.

Sundomin kylän kehityksen kannalta on siksi erittäin tärkeää pyrkiä sovitamaan nykyiset maankäyttöpaineet kulttuurimaiseman arvoihin kestävällä tavalla.

Vireillä oleva Sundomin keskustan kaavahanke on alueellisesti suhteellisen pieni. Se on kuitenkin sijainniltaan Sundomin avoimessa kylämaisemassa ja arvokkaiden kohteiden läheisyydessä niin keskeinen, ettei sen kaavoittamisen tuomien muutosten vaikutuksia voi arvioida yksinomaan kaava-alueen rajojen sisällä.

Siksi tässä selvityksessä tarkastellaan myös Sundomin keskustan laajempaa maisemallista kontekstia. Inventoinnille varattu aika oli kuitenkin rajallinen eikä kulttuurimaisemaa siksi pystytty tutkimaan muuten kuin yleispiirteisesti. Sundomille suositellaankin laadittavan kaavoituksen lähtöaineistoksi kyläkohmainen kulttuuriympäristöselvitys, jossa selvitetään alueen maisemahistorian rakenne, sen arvot ja merkittävyys, sekä muutosherkkyys.

Uudisrakentamisen sopeuttamiseksi kyläasukukseen ja kyläympäristöön tulee kaavaa varten laatia rakentamistapaohje rakenuksille ja lähiympäristölle ja kaavassa ohjata rakentamista tämän mukaan.

Selvityksen lopussa on kaavio, josta selviää alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet.

Käsillä oleva inventointi pohjautuu silmämääräiseen paikan päällä tapahtuneeseen kartoitukseen, ja kohteiden rekisteritietojen keräämiseen. Näiden lähtötietojen pohjalta valittiin tarkemman tutkimuksen kohteeksi vanha kansakoulun pihapiiri rakennuksineen, sekä nykyinen Sosiaalitoimen rakennus - ”neuvolatalo” - entinen Sulvan Osuuskaupan talo.

Kohteiden historian, luonnehdinnan ja säilyneisyyden pohjalta tehty kulttuurihistoriallinen arvottaminen ohjaa kohteiden suojelutoimenpiteitä.

Koulun historiaan on perehdytty *Sundoms historia I*-teoksen, 60-vuotishistoriikin *Sundom folkskola 1892-1952* sekä *Murmursunds allehandassa* 1982/34 julkaistun Sundom lågstadium går mot 100-artikkelin kautta. Osuuskaupan talon historia on myös valottunut *Sundoms historia I*-teoksen kautta.

Suullisia tietoja koulurakennusten vaiheista 1970-luvulta eteenpäin on antanut Mikael Rönqvist.

1. TAUSTATIEDOT

1.1. Alueen rajat

Inventointialue rajautuu Kronvikintiehen, Kuutsintiehen, Näsetintiehen sekä Sundomin koulun itäpuolella olevaan metsäalueeseen. Suunnittelualue on noin 9,5 ha kokoinen.

Kaava-alueella on maanviljelysalueita, yritystoimintaa, alakoulu, päiväkot, kirjasto sekä asumista. Ädran virtaa alueen läpi.

1.2. Aikaisemmat selvitykset

Vaasan kulttuuriympäristöselvitys 2010: Sundomin kyläasutus on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi.

Sundomin rakennusperinnön inventoinnit 1996-2003

1.3. Kaavatilanne

Kaupunginvaltuuston 13.12.2011 hyväksymässä Vaasan yleiskaavassa 2030 alue on osoitettu virkistysalueeksi (V), palvelujen, kaupan ja hallinnon alueeksi (P/ P1) sekä julkisten palvelujen alueiksi (PY). Alueelle on myös osoitettu tarve ulkoilureitille.

Alueella on myös voimassa Sundomin osayleiskaava vuodelta 1984, jossa alueelle on kaavoitettu asuin ja liiketoimintaa.

Alueella ei ole voimassa olevaa asemakaavaa.

Sundomin kyläyhdistys on laatinut Sundomin kyläsuunnitelman 2012. Suunnitelmassa linjataan kylän kehityssuunnat vuoteen 2020 saakka. Kylän kulttuurihistoriallinen luonne lasketaan voimavaraksi kylän kehittämiseksi ja

osasyys kylän vetovoimaisuudelle.

2. KAAVA-ALUEEN KULTTUURIMAISEMA

Alue sijaitsee keskeisellä paikalla Sundomin kylässä Sundomintien, Näsetintien ja Kronvikintien risteyksessä.

Aluetta lähestyttäessä Sundomintietä pitkin Vaasan keskustasta päin jää Sundomin kotiseutumuseon alue tien vasemmalle puolelle kun oikealla nousee Kvarnbackenin vanha myllymäki, Kvarbacken, jolla hyvin säilynyt tuulimylly 1800-luvulta sekä Sundomin seurakunnan pappila, myös 1800-luvulta. Jatkettaessa etelän suuntaan ohitetaan Näsetin risteys ja ylitetään Ädranin vesisuoni. Vasemmalle jää uusi päiväkot, jonka jälkeen aukeaa Sundom lärocenterin suurehko ala-aste- ja kirjastokompleksi pysäköintipaikkoineen ja leikkikenttineen. Vastapäätä, tien varressa on oikealla puolella, puuston kat-

veessa Rönqvistin veneverstaan parakkimainen rakennus. Sen jälkeen tulee Ludénin 1950-luvun rintamamiestalo-tyylinen omakotitalo marjapensaineen ja 1960-luvun lopun, alkujaan Sulvan osuuskaupan, valkotiilinen myynti- ja toimitilarakennus. Näiden välistä, ala-asteen pallokenttä vastapäätä, kulkee kapea tie omakotitalon ja veneverstaan taakse, entisen kansakoulun pihaan.

Kronvikintien risteyksessä aukeaa kylän rakenteelle tyypillinen avoin peltomaisema, jonka ”rantavyöhykkeelle” asutus on perinteisesti sijoittunut. Avoimuutta tukkii tosin jonkun verran peltomaisemaan rakennetut pari omakotitaloa.

Kronvikintietä länteen seuratessa maiseman avoin luonne voimistuu ja entisen

Vasemmalla: Sundomin salmen vesijättömaiden ottaminen viljelykäyttöön on luonut kyläkuvalle ominaisen peltomaiseman. Asutus on perinteisesti sijoittunut avoimen maiseman reunoille.

Sundomin salmen alue on selkeästi luettavissa myös tämän päivän kulttuuri- maisemassa. Ylitämme etelästä virtaavan Ådranin vesisuonen jo toistamiseen. Kaava-alueen Ådranin itäpuolelle jäävä osa on viljelykäytössä.

Pappilanmäeltä tarkasteltaessa jää Sundomintien länsipuolinen rakennuskanta ja sen takana aukeava peltomaisema tällä kohtaa Ådranin molemmin puolin kasvavan lehtipuuston taakse.

2.1. Alueen kulttuurimaiseman kehitys ja luonnehdinta

Maankäytön ja rakentamisen perinteinen sopeutuminen luonnonoloihin ja ympäristön lähtökohtiin on Sundomissa selvästi havaittavissa yhä tänään, 700

Oikealla: Arvokas Kvarnbacken kaava-alueen rajalta pohjoiseen kuvattuna. Kuvassa vasemmalla Sundomin pappila 1800-luvulta ja niinikään 1800-luvun tuulimylly. Sundomintie kaupungista päin perinteistä rakennuskantaa edustavan asuinrakennuksen edessä. Tyypillinen avoin niitty tonttien välissä.

vuotta kylän aikaisinta asuttamista myöhemmin. Sundomin kylän keskustan asutuksen sijoittuminen on kiinteästi sidoksissa maankohoamisilmiön tuomiin mahdollisuuksiin. Noin tuhat vuotta sitten keskustan alue oli veden alla. Maankohoamisen myötä salmesta nousseet maat on otettu viljelykäyttöön. Asutus asettui luontevasti viljelymaiden ”rannoille”.

Söderfjärdeniltä pohjoiseen kulki aikoinaan salmi, joka Öjbergetin jälkeen jakautui kahteen haaraan, toinen vei itään ja toinen jatkoi pohjoisen suuntaan.¹ Öjbergetin ja lännessä sijaitsevan Öjenin välisen salmen nykyisiä peltoalueita kutsutaan yhä Bredvikeniksi. Inventointialueen läpi kulkeva Ådranin vesisuoni, joka laskee idässä Näsetin rantaan, ja Bredsunds diket on se mitä tänä päivänä Sundomin salmesta on jäljellä.

1 Sundoms historia I, s. 11

Tyypillinen Sundomin keskustan kulttuurimaiseman luonteenpiirre on pelto-alueiden avoimuus kyläkuvassa ja niiden viljelykäyttö, joka tuo alueen ympäristöön kylän elinkeinotoiminnan historiallista jatkuvuutta.

Sundomintie seuraa viljelymaiseman reunaa.

Suhteellisen harva rakentaminen on, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta, sijoittunut maastossa peltomaisemaa ylemmäksi, mikä osaltaan luo ja tukee maiseman avoimuutta. Metsän rajaan asettuva asutus mukautuu luontevalla tavalla luonnonympäristöön.

Vasemmalla: Ådranin vesisuoni, taustalla vasemmalla Sundomin pappila ja taustalla oikealla Nyskolan.

Oikealla: Kronvikintien risteyksestä aukeaa Sundomin kyläkuvalle luonteenomainen avoin peltomaisema.

Asutuksen sijoittumisen ja avoimien peltomaisemien lisäksi Sundomin kylän kulttuurimaisemaan kuuluu olennaisena osana alueen rakennusperinne, joka edustaa pohjalaista talonpoikais- ja saaristolaisrakentamista. Puurakennukset on perinteisesti hirsisalvottu. Niissä on tyypillisesti punamullattu pystyrimaudoitus, ristijakoiset pystysuuntaiset valkokuipitteiset ikkunat ja peltikatteinen harjakatto.

Sundomin keskustaan on viimeisten vuosikymmenten aikana noussut hajanaista rakentamista, mikä ei noudattele perinteisen sijoittelun ja kylärakenteen kaavaa, eikä materiaaleiltaan ja väriykseltään myötäile alueen rakennusperinnettä. Tämä hajottaa maiseman eheyttä. Alueen kulttuurimaisema on nyt sietokykynsä rajalla koskien uusia poikkeavia lisäyksiä. Tästä syystä uudet lisäykset tulee kaavoittaa ja suunnitella huolella, jotta arvokas kulttuurimaisema säilyy tulevaisuuteen.

Vasemmalla: Sundomin vanha kansakoulu 1892-2002, kuvalähde *Sundoms historia I* s. 207

Oikealla: Sundom Lärcenter 1962/2007

2.2. Kulttuurimaiseman huomioiminen kaavoituksessa

Alueen kaavoituksen yhteydessä tulee varmistaa, että peltomaisema säilyy avoimena. Rakentaminen tulee sijoittaa peltomaiseman reunoille, mielellään maastossa peltoa ylemmäksi ja siten, että peltomaisema avautuu Sundomintieltä ja Kronvikintieltä katsottuna avoimena näkymänä.

Uuden rakentamisen tulee olla mittakaavaltaan alueen rakennetta myötäilevää. Perinteisen ryhdikästä volyyminkäsittelyä ja harjakattoa tulee suosia laakeiden tasakattoisten laatikoiden sijaan. Julkisivumateriaalien ja -väriyksen avulla rakentaminen tulee sovittaa paikallisen rakennusperinteen luonteeseen. Julkisivut sulkevia ikkunateippauksia tulee välttää. Rakennusten lähiympäristön ja pysäköintialueiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ulkovalaistukseen. Sundomin arvokas kulttuuriympäristö ei kestä valosaastetta, eikä räikeitä huomionhakuksia lisäyksiä. Samasta syystä tulee tienvarsimainoksia välttää.

3. KAAVA-ALUEEN RAKENNUSPERINTÖ

3.1 Sundomin kansakoulun pihapiiri

Inventointialue on 1800-luvun lopusta lähtien toiminut Sundomin sivistystyön kehtona. Nykyistä ala-astekokonaisuutta, Sundom lärcenteriä, vastapäätä, tien toisella puolella, sijaitsi Sundomin kansakoulu vuodesta 1892 lähtien. Koulualuetta on laajennettu vaiheittain, ensin ulkorakennuksella vain pari vuotta ensimmäisen koulurakennuksen valmistumisen jälkeen, sitten vähitellen 1920-luvulla opettajan asunnolla ja uudella luokkahuoneella ja 1940-luvulla keittiö- ja ruokailutiloilla. 1960-luvulla tilatarpeet olivat kasvaneet niin voimakkaasti, että koulutoiminta siirtyi tien toiselle puolelle, nykyiselle sijainnille valmistuneisiin uusiin tiloihin. Laajentuminen on jatkunut meidän aikamme, 2007 vihittiin käyttöön Sundom lärcenterin uudet tilat.

Vanha kansakoulu tuhoutui täysin tulipalossa vuonna 2002, mutta samassa pihassa sijaitseva ulkorakennus 1800-luvun lopulta ja ”Nyskolanin” koulurakennus 1920-luvulta ovat säilyneet.

3.1.1. ”Nyskolan” (1.) ja 1800-luvun koulun ulkorakennus (2.)

Skolanin tilaan, kiinteistöön 78:0, kuuluva vanha kansakoulun pihapiiri, jossa on kaksikerroksinen, vaalean keltainen puurakenteinen koulurakennus. Kivijalka, vaakaviistoponttilaudoitus, valkoiset ikkunanpielet, saumapeltikatteinen harjakatto pystyrännein ja huolellisesti pellitetyin savupiipu. Alun perin talonpoikaismallista hirsitaloa on aikaisessa vaiheessa laajennettu leveyssuunnas-

Vasemmalla; Sundomin vanhan kansakoulun toinen koulutalo ”Nyskolan” vuodelta 1921 on nykyään varastokäytössä.

Oikealla: Kansakoulun 1800-luvun lopun ulkorakennuksen takaa aukeaa Sundomin kyläkuvalle tyypillinen avoin peltomaisema talojen välissä.

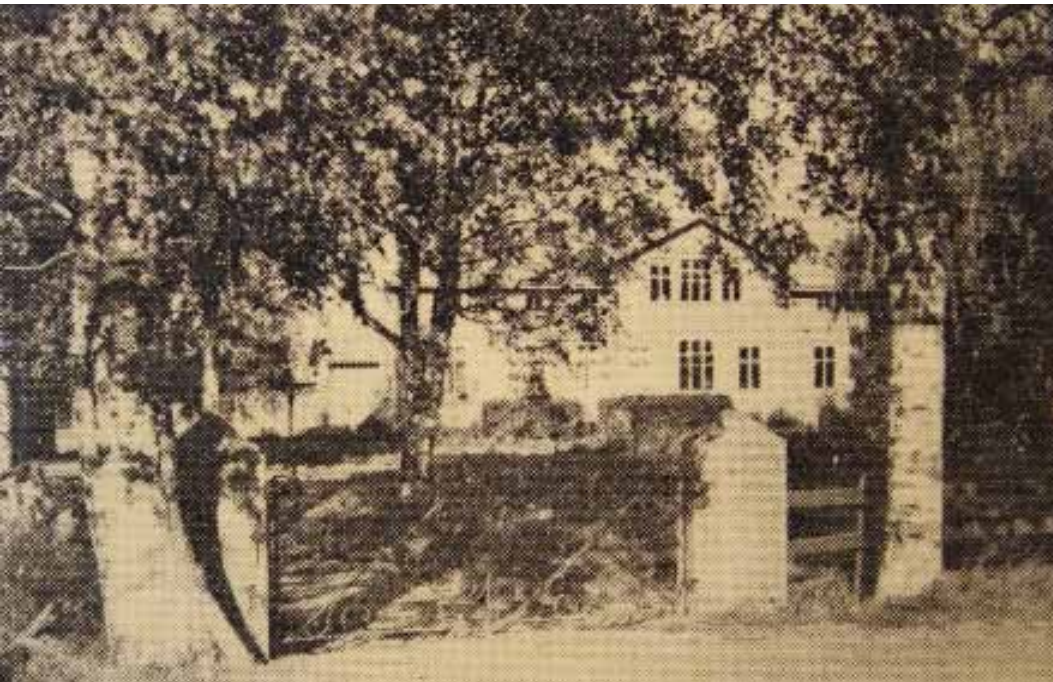

sa. Pihan puolella on pitkä kuistinomainen laajennus, jossa poikkipääty.

Talossa on säilynyt suurin osa alkuperäisistä ikkunoista ja myös alkuperäinen kaksoispeiliovi yläikkunoiineen. Rakennuksen mittasuhteet ja ikkunoiden muotokieli ja listoitus myötäilee tyyllisesti 1920-luvun pelkistettyä klassismia. Pihan puolen julkisivua on myöhemmin muutettu. Kuistilaajennus oli poikkipäädyn alla alkujaan keskeissymmetrinen ja oven molemmin puolin oli ikkuna. Suuri verstaan ovi oven vasemmalla puolella rikkoo tämän klassisen aiheen. Myös pääjulkisivun oikeanpuolinen osa on kokenut muutoksia. Ikkunan kohdalle on avattu suuri ulkorakennustyyppinen kaksoisovi.

Pihapiiriin kuuluu lisäksi pitkä hirsinen punamullattu ulkorakennus, jossa neljä erityyppistä ovea pihan puolelle sekä suuri tuuletustorni katolla rakennuksen pohjoispäässä. Pystyrimalaudoitettu, valkoiset listat, keltaiset ylisten luukut, saumapeltikate pystyrännein.

Piha on epämääräisessä varastokäytössä ja kovin roskainen.

3.1.1.1 Historia

Sundom sai ensimmäisen kansakoulunsa 1892 kun Staffansin tilan silloisen isännän Anders Smedsin koulukäyttöön lahjoittamalle osuudelle Kvarnbackenista valmistui uusi suuri koulutalo. Koulun pihaan oli käynti Sundomintieltä. Kahta vuotta myöhemmin koulun käyttöön valmistui lisätiloja kun pitkä ulkorakennus valmistui. Ulkorakennus on siis vuodelta 1894. Siinä oli alkujaan halkovaja, navetta, heinälato ja koulun käymälät.²

Vuonna 1921 rakennettiin koulun pihan pohjoislaitaan opettajattaren virka-asunnon sisältävä rakennus. Sitä laajennettiin vuonna 1928 luokkahuoneella ja eteistilalla. Vuonna 1948 yläkertaan järjestettiin koulun keittiö ja ruokailutilat. Rakennusta kutsutaan yhä ”Nyskolaniksi”.

Kansakoulun toiminta siirtyi nykyisen ala-asterakennuksen valmistuttua vuonna 1962 tien toiselle puolelle. Samana vuonna nk. ”medborgarskolan” siirtyi Sulvan kirkonkylästä Nyskolanin tiloihin pariksi vuodeksi, ennen lopullista siirtoaan Sepänkylään. Medborgarskolanista tuli sittemmin Smedsby högstadium. Sundomin kansakoulu, Sundom folkskola muuttui vuonna 1975 peruskouluksi ja sai nimekseen Sundom lågstadium.³

² Sundoms historia I s. 210

³ Sundoms historia I s. 210ff

Vuonna 1975 Rönqvistin perhe muutti koulun pihaan. Perhe asui vanhassa koulurakennuksessa ja perheen isä Börje aloitti sittemmin menestyksekkään Rönqvistin lasikuituveneiden tuotannon Nyskolanin tiloissa. Ennen heitä oli koulun tiloissa toiminut jonkin aikaa puukenkätehdas, jonka jälkeen tilat olivat olleet jonkun vuoden tyhjiä. B. Rönqvistin toiminta laajeni ja 1987 hän rakennutti Sundomintien varteen rakennuksen, joka toi lisää tuotanto- ja verstastiloja.

Vuosituhanen vaihteessa venetehtaan päärakennuksena toimi alkuperäinen kansakoulurakennus. Rakennus paloi maan tasalle syksyllä 2002. Rönqvistin venetoiminta on siirtynyt tuotannosta myyntiin ja korjaamiseen ja Nyskolanin rakennus on viime vuodet toiminut varastotilana.⁴

4

Sanallisia tiedonantoja antanut: Mikael Rönqvist 26.8.2013

Vasemmalla Nyskolan pohjoisesta päin kuvattuna. Rapistuneesta pääjulkisivusta huolimatta rakennus on pääpiirteittäin hyväkuntoinen. Yllä: Nyskolanin säilyneet rakennustaiteelliset yksityiskohdat ja alkuperäiset rakennusosat mukailevat 1920-luvun klassismin muotokieltä.

3.1.1.2. Säilyneisyys

Tulipalon tuhoaman vanhan koulurakennuksen paikka ammottaa tontilla tyhjyyttään. Nyskolanin rakennuksen julkisivu todistaa veneverstastoiminnan aikakaudesta paikalla. Vanhan koulun julkisivu on puhkaistu nosturinkiskoa varten ja siihen on avattu autotallinoven kokoiset verstaan ovet veneiden liikkutteluun sisään ja ulos. Rakennus on muutostöitä huomioimatta säilynyt tyylipiirteiltään hyvin. Se on pääosin terveen oloinen, vuorilaudoituksetkin on lähinnä vain maalista varissut. Peltikatto on paikoin ruosteinen ja tulisi puhdistaa ja maalata asianmukaisesti mitä pikimmiten. Kouluajalta rakennuksessa on säilynyt hienoja rakennusosia ja yksityiskohtia, esimerkiksi puinen peiliovi ja sen yläikkuna, sekä kolmionmalliset kattoikkunat.

Ulkorakennus kantaa merkkejä sen asteittaisesta mukauttamisesta uusiin käyttötarkoituksiin, mutta on pintapuolisesta rähjäisyydestään huolimatta luonteeltaan ehyt ja ulkoasultaan verraten hyväkuntoinen.

Vanhaan koulunpihaan on yhä käynti Sundomintieltä.

3.1.1.3. Arvottaminen

Kansakoulun pihapiiri on merkittävä osa Sundomin kouluhistoriaa ja selittää myös Sundomin ala-asteen sijoittumisen nykyiselle paikalleen. Paikalla on siis jo pitkä koulukäytön jatkumo. Kansakoulun pihapiirin kokonaisuus kärsii päärakennuksen tuhoutumisesta tulipalossa. Nyskolanin rakennus on rakennustaiteellisesti korkealaatuinen ja sen alkuperäinen ulkoasu on myöhemmistä julkisivumuutoksista huolimatta palautettavissa.

Nyskolan näkyy maisemassa aina Kuutsintien ja Kronvikintien risteykseen ja sitäkin kauemmaksi, mikä kertoo koululaitoksen asemasta yhteiskunnassa. Koulurakennuksella on perinteisesti ollut näkyvä sijoitus kyläkuvassa.

Alla vasemmalla: Kansakoulun pihatietä reunustaa vielä muutama vanha koivu. Taustalla vasemmalla 1960-luvun myynti- ja toimitilarakennus. Etualalla Sundomintie. Alla oikealla: Nyskolan näkyy Sundomintielle.

Vasemmalla ja alla: Vuonna 1894 valmistunut kansakoulun punamul-
tainen ulkorakennus rajaa pihapiirin
peltomaisemaa vasten.
Oikealla: Vanhan kansakoulun paikka
pihapiirissä on tyhjillään tulipalon
jäljiltä. Kuvasta oikealla ulkorakennus.
Vasemmanpuoleisten marjapensaiden
takana kulkee Sundomintie.

Nyskolanin rakennusta käytettiin alun perin sekä koulutoimintaan että asuntona. Sen uutta käyttötarkoitusta pohdittaessa tulisi siten huomioida sekä asuinkäyttö, että yhteisön sivistys- sosiaali- tai yhdistystoiminnan tarpeet, jotka kaikki toimisivat rakennuksen alkuperäisen yhteiskunnallisen käyttötarkoituksen palauttavina.

Ulkorakennuksella on 130-vuotta sitten rakennettuna kulttuurihistoriallista arvoa. Se edustaa rakennustavaltaan, materiaaleiltaan ja ulkoasultaan perinteistä talonpoikaista punamullattua hirsirakentamista. Pihapiirin rajalla pelto- maisemaan päin sillä on merkitystä pihatilan kannalta sekä myös maisemallista arvoa.

3.1.1.4. Suojelusuositus

Nyskolanin ja samaan pihapiiriin kuuluvan 1800-luvun ulkorakennuksen säilyttäminen tulee, sen kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot huomioiden, varmistaa kaavassa.

Nyskolanin rakennusta ei saa purkaa. Sen rakennustaiteellinen arvo tulee huomioida muutostöiden yhteydessä ja muutostöiden tulee olla luonteeltaan korjaavia ja palauttavia, tai rakennuksen alkuperäisiin materiaaleihin ja tyyliin sopivia. Rakennuksen väritystä ei saa muuttaa.

1800-luvun ulkorakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että sen ulkoasun luonne säilyy. Käytettyjen materiaalien ja väriytyksen tulee olla yhteneväinen alkuperäisen ulkoasun kanssa.

Nyskolanin rakennus näkyy peltomaisemassa kauas mikä kertoo koululaitoksen asemasta yhteiskunnassa. Kuva Kronvikintieltä.

3.2. Sosiaalitoimen rakennus, ent. Sulvan osuuskaupan talo (4.)

Keltainen, puurakenteinen Sulvan osuuskaupan vuonna 1934 rakennuttama toimirakennus. Osuuskauppatoiminta lakkasi 1978, jonka jälkeen rakennus ilmeisesti oli jonkun aikaa asuinkäytössä. Sen jälkeen siinä on pitkään toiminut Sundomin äitiys- ja lastenneuvola. Nykyään sosiaalitoimen lisäksi taloa käyttää kampaamo ja kiropraktinen vastaanotto.⁵

Rakennus on puolitoistakerroksinen rankarakenteena toteutettu mansardikattoinen

5

Sundoms historia I s. 236

klassisistinen puutalo. Sillä on betonisokkeli, keltainen pystyrimautavuoraus, tammenkeltaiset ikkunanpuitteet, valkoiset listat, vihreäksi maalattu saumapeltikatteinen mansardikatto. Pystyrännit ja alkuperäiset teräväkulmaisesti taittuvat syöksytorvet. Kolme pulpettikattoista kattolyhtyä tielle.

Ikkunat ovat nelipuitteiset risti-ikkunat, yläpuitteissa ristijako välipuittein. Tien puoleiset ikkunat vaihdettu suuriksi yksijakoisiksi. Alunperin tien puolen ikkunoiden sijoitus on noudatellut kattolyhtyjen ikkunoiden symmetriaa. Alkuperäisistä ikkunoista yhtä on hyödynnetty rakennuksen laajennuksessa, jonka vuosiluku ei inventoinnin yhteydessä selvinnyt. Laajennuksen itäpäädyssä on lastausportti tavaroille.

Vasemmalla sosiaalitoimen rakennus lännestä katsottuna.

Alla: Myöhemmin tehty laajennusosa erottuu alkuperäisestä volyymistä, mutta sulautuu väriykseltään kokonaisuuteen.

3.2.1. Säilyneisyys

Rakennuksen kunto on hyvä ja alkuperäiset klassisoivat piirteet hyvin säilyneet, joskin tienpuoleisten ikkunoiden vaihto on muuttanut julkisivun ilmettä. Idänpuoleinen laajennus on selkeä myöhempi lisäys. Alkuperäiset ikkunat ja peltityöt, sekä katteessa että ränneissä ja syöksytorvissa, on hyvin säilynyt.

3.2.2. Arvottaminen

Rakennuksella on tyylipiirteiden säilyneisyyteen ja rakentamisen korkeaan laatuun pohjautuvaa rakennustaiteellista arvoa. Se sijoittuu luontevasti ympäristöönsä mikä tuo sille maisemallista arvoa.

3.2.3. Suojelusuositus

Rakennus tulee säilyttää. Sen alkuperäistä ulkoasua ei saa muuttaa, korjaus- ja muu-

tostojenpiteiden tulee olla luonteeltaan palauttavia ja alkuperäisiin materiaaleihin ja värikyseen sopivia.

Alla: Rakennuksen pääjulkisivun ulkoasu on muuttunut ikkunanvaihdon myötä. Vasemmalla: Pääjulkisivun alkuperäistä ikkunaa on hyödynnetty laajennusosassa.

4. LISÄSELVITYSTEN TARVE

Sundomin kylän kehityksen kannalta on tärkeää pyrkiä sovittamaan nykyiset maankäyttöpaineet kulttuurimaiseman arvoihin kestäväällä tavalla. Jotta maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa pystyttäisiin harkitusti ohjaamaan arvokkaiden ominaispiirteiden ja maisemakuvan kehitystä ja jotta maankäytön kehittämisessä voidaan toteuttaa maakuntakaavan vaatimusta kiinnittää ”erityistä huomiota rakentamisen sopeuttamiseen kyläympäristöön” tulee Sundomin alueesta laatia jo tehtyjen inventointien pohjalta kokonaisvaltainen analyyttinen kulttuuriympäristöselvitys. Selvityksen myötä syntyisi uutta käyttökelpoista ja selkeästi hahmotettavaa tietoa kylän kulttuuriympäristön alueittaisesta rakenteesta ja sen kulttuurimaisemallisista arvoista. Tämä osaltaan tukisi myös kansainvälisen maisemayleissopimuksen mukaista pyrkimystä suojella maiseman erityis- ja ominaispiirteitä ja ennakoida ja hallita maisemaan kohdistuvia muutoksia.

SUNDOMIN KESKUSTAN KULTTUURIHISTORIALLISTI ARVOKKAAT KOHTEET

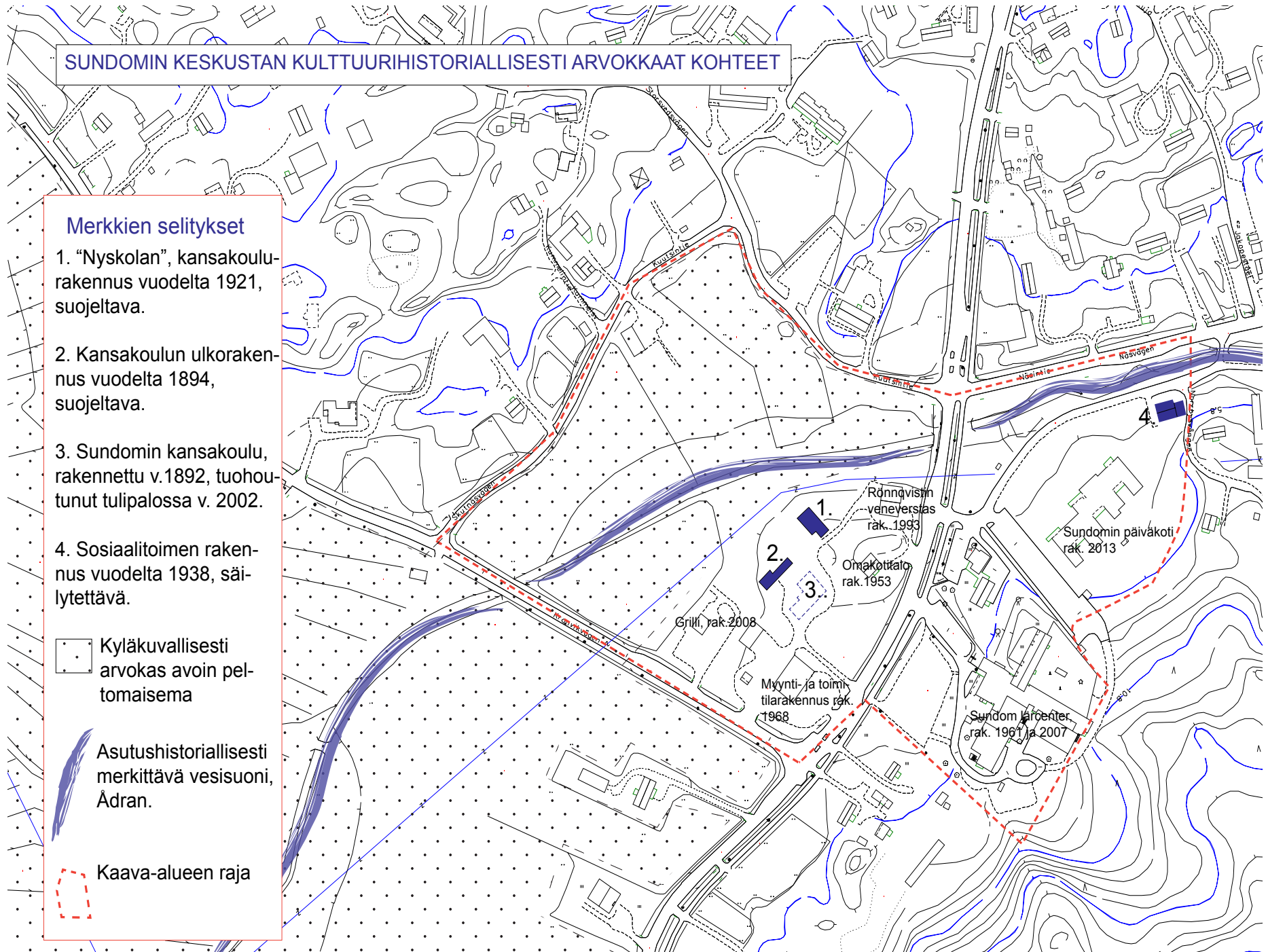
Merkkien selitykset

1. "Nyskolan", kansakoulu-
rakennus vuodelta 1921,
suojeltava.
2. Kansakoulun ulkoraken-
nus vuodelta 1894,
suojeltava.
3. Sundomin kansakoulu,
rakennettu v.1892, tuhou-
tunut tulipalossa v. 2002.
4. Sosiaalitoimen raken-
nus vuodelta 1938, säi-
lytettävä.

 Kyläkuvallisesti
arvokas avoin pel-
tomaisema

 Asutushistoriallisesti
merkittävä vesisuoni,
Adran.

 Kaava-alueen raja

Lähteet

Hagman, Ragnar: *Sundom folkskola 1892-1952, Historik till skolans 60-årsfest*

Nygård, Bertel, red.: *Byn som steg ur havet, Sundoms historia I*, Vasa stad, 1994